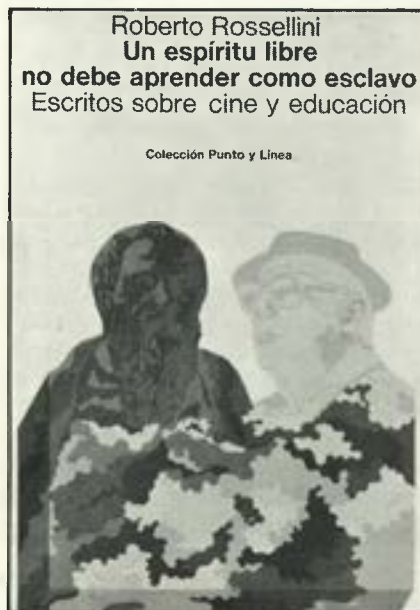

DOS LLIBRES DE ROBERTO ROSSELLINI.

Fins ara, la ignorància mai no ha estat útil per a ningú.

Karl Marx

UTOPIA AUTOPSIA 10¹⁰ i UN ESPRIT LIBRE NE DOIT RIEN APPRENDRE EN ESCLAVE són els dos únics llibres escrits per un dels artistes més desconeguts i indispensables del nostre segle. Parlar de la seva obra (pel·lícules, episodis per a la T.V., conferències, papers escrits, etc.) es fa impossible, atesa l'extensió d'un article de revista. Després de dirigir més d'una trentena de films -des de FANTASIA SOTTOMARINA (1936) fins ILLIBATEZZA (1962)-, dels quals només són ben coneguts a Espanya ROMA, CITTÀ APERTA (1945), IL GENERALE DELLA ROVERE (1959) i ERA NOTTE A ROMA (1960), als 57 anys, abandona el cinema, decisió que havia meditat llargament i a la qual arribava després d'expressar moltes vegades la seva preocupació davant l'inquietant paral·lelisme entre l'alienació industrial i l'estancament de l'art contemporani. Així s'inicia l'etapa televisiva, que comença amb els cinc capítols de L'ETÀ DEL FERRO (1964) i que ell mateix qualifica de "didàctica". En un afany irresistible d'universalització, Rossellini dirigeix un dels combats culturals més insòlits de la nostra era: posar a l'abast de tothom la Història, la Ciència, el Pensament, tot el saber de la Humanitat. El projecte, immens -més de quaranta hores actualment, tretze anys (1964-1977) de feina ininterrompuda-, d'una ambició monstruosa, resta inacabat i és inacabable, però el que coneixem

Librairie Arthème Fayard, Paris, 1977. Edició castellana publicada per Gustavo Gili, S.A. Barcelona, 1979.

hauria de ser el punt de partença que proposa una nova manera d'entendre la imatge i la seva utilització.

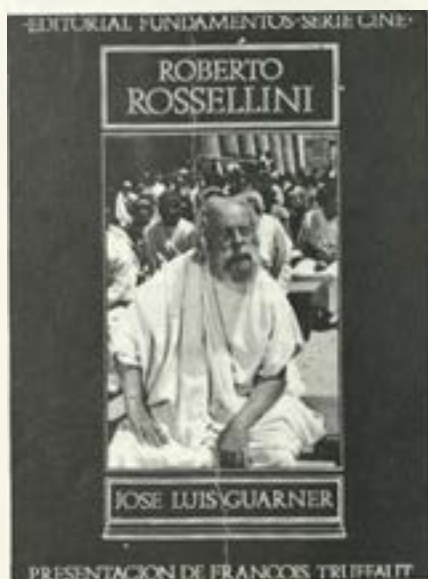
L'obra televisiva, en la qual Rossellini adapta magistralment la tècnica cinematogràfica al mitjà, és documentalista. Però un tipus de documental diferent i nou: la reconstrucció de diversos capítols, personatges i països de la Història i del món, curiosament preparats -en algunes coses, no tan lluny de Flaherty, les pel·lícules del qual són ficció, en la mesura que la gent a qui es filma sap que és filmada. Ja participaven d'aquesta idea films com ROMA, CITTÀ APERTA, GERMANIA,

ANNO ZERO (1947), STROMBOLI, TERRA DI DIO (1949), EUROPA 51 (1952) i VIAGGIO IN ITALIA (1953); majorment, FRANCESCO, GIULLARE DI DIO (1949) i VANINA VANINI (1961), i, sobretot, INDIA (1958), que inaugurava un nou tipus de documental, i VIVA L'ITALIA (1960), antecessora directa de l'etapa didàctica. La cristallinitat d'aquest treball arrenca, com queda dit, de l'any 64: la France de Louis XIV, la Prehistòria, el món medieval, la industrialització, els viatges espacials, els fets dels apòstols, la Grècia clàssica, l'Edat dels Medici, la vida de Crist i un llarguíssim etcètera jalonem tota l'obra de plenitud. En aquestes pel·lícules, mai no són els monuments, les batalles, els grans personatges els qui li reclamen l'atenció: és la vida quotidiana, en tots els seus matisos, el que li interessa. És més important saber com un artesà egipci fabrica una cadira que no pas limitar-se a admirar les grans piràmides. (Malauradament, també dels films didàctics en tenim un desconeixement quasi total; molts no s'han passat mai per la nostra televisió i els que s'han pogut veure, fa ja massa anys i sense color, no s'han tornat a emetre més).

Dins aquest vast conjunt, certament inabarcable, cal incloure les seves conferències, els seus articles, les entrevistes que ha concedit, els seus llibres. Tots dos, separats només per tres anys -el darrer publicat el mateix any de la seva mort-, són el producte

d'una vida basada en la reflexió i en la búsqueda de la veritat. El primer, potser menys estructurat i coherent en la seva unitat interna, però interessantíssim com aproximació al pensament rossellinià, comença així: "Vivimos en un mundo cargado de tensiones, histerismos, violencias, crueldades, confusiones, atropellos, extravíos, fugas, rapiñas, revueltas. Profetas de desdicha prevén los peores males". Sobre aquest món reflexiona Rossellini durant tot el llibre i, enfront d'ell, proposa una única solució: *el saber*, que ell anomena "pàtria de l'home". Només el saber pot fer accedir a la intel·ligència. I, per saber, cal aprendre. L'aprenentatge s'assoleix amb l'instrucció. En recerca constant de l'objectivitat crítica, Rossellini defensa la instrucció, no l'educació, procés que entén com a manipulador de l'individu, perquè educar és imposar un criteri, mentre que instruir és, simplement, informar. Per això, Rossellini informa, no des d'una posició eclèctica mancada de compromís, sinó des del compromís que suposa informar-se per poder informar. Es més difícil conèixer que emetre judicis (o, dit d'una altra manera, només es poden emetre judicis quan es coneix). Elemental i lògic,

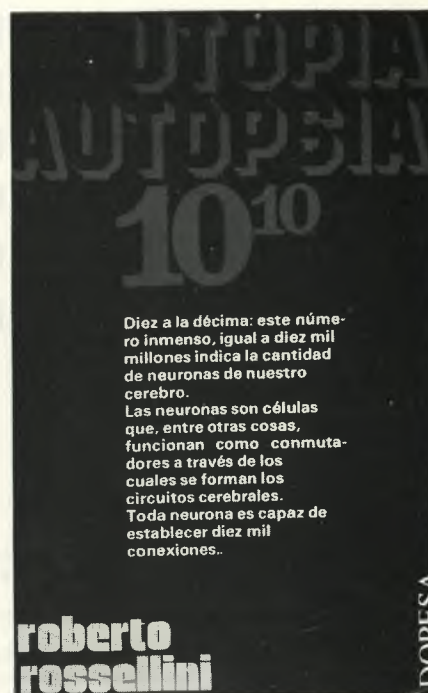

raonable i pràctic, com diu José Luis Guarner, socràtic, en definitiva, Rossellini sap que mai se sap prou, que els coneixements no són una fita on un arriba, sinó un inacabable camí que un ha de fer i el final del qual és inassolible.

"Un espíritu libre no debe vivir como esclavo", frase de Plató que dóna títol al seu segon llibre, és una obra excepcionalment rigurosa i sintètica. Retrobem els seus temes, però ara com si haguessin trobat finalment l'exacta manera de ser exposats. Tres grans blocs resumeixen tot el pensament de Rossellini: **el naixement del món contemporani**, on explica, amb un admirable sentit didàctic, les raons de la gran crisi de què parlava al llibre anterior; **l'educació integral**, capítol on parla de "l'Edèn dels coneixements" (anàlisi de les immenses possibilitats de l'audiovisualisme, de la televisió, del videocassette, entesos no com elements alienants, sinó com avenços tècnics que poden permetre posseir -tenir a casa nostra- tota la informació); i, altre cop, **la crisi de la cultura i dels mitjans de comunicació de masses**. L'edició espanyola està a cura de José Luis Guarner, autor del millor llibre escrit sobre Rossellini, titulat precisament "Roberto Rossellini" (Fundamentos, 1973. Versió castellana: Jos Oliver).

Als dos llibres hi ha també quantitat de cites i referències culturals, que l'autor utilitza com material didàctic que corrobora els seus criteris i els fa més universals, en l'espai i en el temps. Apareixen els seus grans mestres: de Sòcrates a Crist, de Comeni a Marx. I tota la seva darrera obra -l'epopeia didàctica- és autoanalitzada amb rigor. Són llibres que obren la gana. Darrera d'ells, hi ha una obra, un home, fascinant, únic. Són de lectura obligada.

Diu François Truffaut al pròleg del llibre de José Luis Guarner: "Rossellini es uno de los raros ci-

Diez a la décima: este número inmenso, igual a diez mil millones indica la cantidad de neuronas de nuestro cerebro. Las neuronas son células que, entre otras cosas, funcionan como conmutadores a través de los cuales se forman los circuitos cerebrales. Toda neurona es capaz de establecer diez mil conexiones..

roberto
rossellini

Armando Editore, 1974. Versió castellana publicada per DOPESA, Barcelona, 1975.

neastas que prefieren la vida al cine, la realidad a la ficción, la reflexión a la inspiración, el hombre al actor, el contenido al continente, y su obra es la de una inteligencia libre que querría ayudar a los demás hombres a ser más inteligentes y más libres". Rossellini és l'últim gran humanista.

Els projectes que preparava al moment de la seva mort igualen quasi la magnitud de l'obra realitzada. Hi ha esborranys i notes, apunts, escrits i guions, seqüències rodades, mil llibres per consultar... Reunir tot aquest material i ordenar-lo, convertir-lo en projectable és una enorme tasca que encara està per fer. Falta veure qui l'emprendrà. Mentre, les possibilitats que obre l'experiència rosselliniana encara no ens són aprehensibles. Potser necessitarem generacions perquè el món prengui consciència de l'abast de la seva obra. Sols llavors podrem saber si aquell personatge de Bertolucci exagerava quan deia que no es podia viure sense Rossellini. ■

Es una gentilesa de

BRUNET
CENTRE COMERCIAL

Hifi
Foto-Cinema

Regals
Mobles cuina Rambla, 109